

SAĞLIK PERSONELİNDE SERVİKAL TARAMA FARKINDALIĐI

Bülent KÖSTÜ¹, Huri Nigar Şahbaz KURŐUN²

¹Doç. Dr. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Tıp Fakültesi Kadın Hastalıkları ve Doğum AD.

²Uz. Dr. Kahramanmaraş Necip Fazıl Kısakürek Kadın Doğum ve Çocuk Hastanesi

Özet

Amaç: Kadın sağlık personelinin servikal tarama hakkında farkındalıklarını değerlendirmek amaçlandı.

Gereç ve Yöntem: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde kadın sağlık personeli arasında servikal tarama hakkında 14 soruluk bir anket yapıldı. Tüm personel, doktorlar ve yardımcı sağlık personeli olarak ikiye ayrıldı. Her iki grup birbiri ile kıyaslandı.

Bulgular: Kadın doktorların %54.8'i, yardımcı sağlık personelinin % 59.6'sı hiç servikal tarama yaptırmadı. HPV aşıları ile ilgili nispeten yüksek bir farkındalık olmasına rağmen (doktorlar % 90.3, yardımcı sağlık personeli % 47.5) hiç kimse HPV aşısı olmamıştı. HPV DNA taraması bilinirliği, doktorlarda %32.2, yardımcı sağlık personelinde % 6.5 idi. Her iki gruptan hiç kimse HPV DNA taraması olmadı.

Sonuç: Bu çalışmaya göre bayan sağlık personelinde pap smear ve HPV DNA ile servikal tarama uygulamaları düşük oranda görüldü. Bu yüzden başta sağlık personeli ve doktorlara servikal taramalar ve HPV aşısı hakkında farkındalık eğitimleri verilmelidir.

Anahtar kelimeler: Sağlık personeli, HPV DNA, servikal tarama, Pap smear

GİRİŞ

Tıpta en efektif tarama serviks kanseri taramalarıdır. Çünkü serviks kanserinin uzun bir gelişim süreci vardır ve serviks nispeten ulaşılabilir bir yerdedir. Bu nedenle servikal tarama ile serviks kanserinin % 80'i önlenir.(1).

Bu amaçla servikal tarama ilk defa 1941'de pap smear ile çıkmıştır. Sonrasında 1999 yılında serviks kanserinin % 99.7 oranda HPV ile ilişkisi gösterildi (2). 2000'li yıllardan sonra ise HPV DNA taramaları uygulamaya girmiştir. Servikal tarama ile serviks kanseri insidans ve mortalitesinde önemli azalmalar olmuştur (3). Tek bir kez tarama bile 5 yıl süre ile serviks kanseri riskini % 50 azaltmaktadır (4).

Ülkemizde önceden beri pap smear taramaları kullanılmaktadır. Ancak son yıllarda Sağlık Bakanlığı Kanser Erken Teşhis, Tarama ve Eğitim Merkezi (KETEM) bünyesinde HPV DNA tarama programları başlatmıştır. Ancak bu merkezin yeterli bilinirliği yoktur. Biz bu çalışmada bayan sağlık personelinin servikal taramalar, koruyuculuk ve tarama merkezleri hakkında farkındalık düzeylerini inceledik.

GEREÇ YÖNTEM

Kahramanmaraş Sütçü İmam üniversitesi Tıp Fakültesi hastanesinde cinsel aktif 276 bayan sağlık personeli arasında (93 öğretim üyesi, 183 asistan doktor) servikal tarama ve koruma yöntemleri hakkında bilinirlik düzeyini ölçmek için 11 soruluk anket çalışması yapıldı. Ankette şu sorular yöneltildi:

- 1- Pap smear hakkında herhangi bir bilginiz var mı?
- 2- Daha önce hiç Pap smear yaptırdınız mı?
- 3- Son 1 yıl içinde Pap smear testi yaptırdınız mı?
- 4- HPV aşılarının serviks kanserinden koruma yaptığına bilgi sahibi misiniz?
- 5- HPV aşılarının kondilomlardan koruma yaptığına bilgi sahibi misiniz?

- 6- HPV aşısı oldunuz mu?
- 7- HPV aşısı hiç tavsiye ettiniz mi?
- 8- HPV DNA testi hakkında bilgi sahibi misiniz?
- 9- Şimdiye kadar HPV DNA testi yaptırdınız mı?
- 10- HPV DNA testi hiç tavsiye ettiniz mi?
- 11- Servikal taramaların KETEM'de yapılabildiğini biliyor musunuz?

Ayrıca kişilerin yaşları ve ilk ilişkiden sonra geçen süreleri kaydedildi. Her iki grup aralarında istatistiksel olarak kıyaslandı. İstatistiksel olarak Student T testi kullanıldı.

BULGULAR

Yaş ortalamaları doktorlar ve yardımcı sağlık personelinde sırasıyla 32.5 ve 30.7 idi ($p=0.560$). İlk seksüel ilişki sonra geçen süre sırasıyla 6.6 ve 6.6 yıl olarak tespit edildi ($p=0.893$). Pap smear taraması hakkında bilgi % 100 ve % 90 oranında benzer saptandı ($p=0.432$). Daha önce pap smear yaptırmama oranı doktorlarda % 45.2, yardımcı personelde % 39.4 olarak benzer bulundu ($p=0.765$). Son bir yıl içinde pap smear yaptırmama doktorlarda % 32.2, yardımcı personelde % 18.0 olarak doktorlarda yüksek bulundu ($p=0.03$). HPV aşılarının serviks kanserinden koruma yaptığına dair bilgi doktorlarda % 90.3, yardımcı sağlık personelinde % 47.5 olarak doktorlarda yüksek bulundu ($p<0.001$). HPV aşılarının kondilomdan koruma yaptığına dair bilgi doktorlarda % 45.1, yardımcı personelde % 16.3 olarak tespit edildi ($p<0.001$). Her iki grupta kimse HPV aşısı olmadı. Başkalarına HPV aşısı tavsiye etme oranı doktorlarda % 19.3, yardımcı personelde % 3.2 olarak saptandı ($p<0.001$). HPV DNA testi hakkında bilgi sahibi olma sırasıyla % 32.2 ve % 6.5 olarak belirlendi ($p<0.001$). Her iki gruptan kimse HPV DNA testi yaptırmadı. Başkalarına HPV DNA testi tavsiye etme doktorlarda % 12.9, yardımcı personelde % 3.2 olarak saptandı ($p=0.08$). Servikal taramaların KETEM'de yapıldığı hakkında bilgi doktorlarda % 91.3, yardımcı personelde % 49.1 idi ($p<0.001$). (Tablo-1)

Tablo- 1: Kadın sağlık personelinin servikal tarama ve koruyuculuk hakkında farkındalık anketi

	Doktor	Yardımcı sağlık personeli	p değeri
Yaş	32.5±4.3	30.7±4.1	0.560
İlk seksüel ilişki sonra geçen süre	6.6±2.4	6.6±2.4	0.893
Pap smear hakkında herhangi bir bilginiz var mı?	% 100 (93/93)	% 90 (165/183)	0.432
Daha önce hiç Pap smear yaptırdınız mı?	% 45.2 (42/93)	% 39.4 (82/183)	0.765
Son 1 yıl içinde Pap smear testi yaptırdınız mı?	% 32.2 (30/93)	% 18.0 (33/183)	0.03
HPV aşılarının serviks kanserinden koruma yaptığına bilgi sahibi misiniz?	% 90.3 (84/93)	% 47.5 (87/183)	0.001
HPV aşılarının kondilomlardan koruma yaptığına bilgi sahibi misiniz?	% 45.1 (42/93)	% 16.3 (30/180)	0.001
HPV aşısı oldunuz mu?	-	-	-
HPV aşısı hiç tavsiye ettiniz mi?	% 19.3 (18/93)	% 3.2 (6/183)	0.001
HPV DNA testi hakkında bilgi sahibi misiniz?	% 32.2 (30/93)	% 6.5 (12/183)	0.001
Şimdiye kadar HPV DNA testi yaptırdınız mı?	-	-	-
HPV DNA testi hiç tavsiye ettiniz mi?	% 12.9 (12/93)	% 3.2 (6/183)	0.08
Servikal taramaların KETEM'de yapılabildiğini biliyor musunuz?	% 91.3 (85/93)	% 49.1 (90/183)	0.001

TARTIŞMA

Servikal tarama yöntemleri gelişmiş ülkelerde etkin uygulanmaktadır. Bu nedenle günümüzde gelişmiş ülkelerde serviks kanseri insidansı düşerken, taramanın etkin olmadığı gelişmemiş ülkelerde artmaktadır. Bu sonuçlar tarama programlarının önemini göstermektedir (5). İngiltere'de tarama programlarına bağlı ileri evre serviks kanseri ve serviks kanseri ölümlerinde % 70 azalma gerçekleşmiştir (6).

Gelişmemiş ülkelerde ise hem tarama oranları yetersizdir hem de tarama hakkında bilgi sahibi olma oranları düşüktür. Hindistan'da nüfusun ancak % 40'ı servikal taramalardan haberdar olduklarını belirtilmiştir (7). Gelişmemiş ülkelerdeki tarama eksikliklerinin; tarama maliyetinin yüksek oluşu, tarama programlarına ulaşılamama, sağlık hizmetinin sunumunda yetersizlik, sosyoekonomik düzey düşüklüğünden kaynaklandığı belirtilmektedir (8).

Çalışmalarda tarama programlarının önemli etkenlerinden birinin sağlık personeli olduğu gösterilmiştir. Sağlık personelin motivasyonunun eksik olduğu durumlarda tarama programlarının yetersiz olduğu görülmüştür (9). Örneğin Nijerya’da yapılan bir çalışmada servikal tarama yaptıran kadınların % 53’ü sağlık personeli tavsiyesinin motive edici bir faktör olduğunu bildirmişlerdir (10). Yine bir çalışmada servikal tarama yaptırma belirleyicileri incelenmiş ve tarama hakkında bilgi düzeyi artışının kişilerin taramaya katılımı arttırdığı [OR 2,25 (1,49- 3,37)] gösterilmiştir. Bu bilgilendirme sağlık çalışanları tarafından olduğunda taramaya en fazla katılım olduğu gözlenmiştir [OR4,14 (2.65- 6.48)] (11).

Tüm bunlar sağlık çalışanlarının tarama hakkında bilinçleri ve topluma tavsiyelerinin önemini göstermektedir. Ancak biz çalışmamızda doktorların % 45’inin, yardımcı personelin ise % 39’unun pap smear testi yaptırdığını belirledik. Sağlık personeli tarafından başkalarına HPV aşısı tavsiyesi sırasıyla % 19 ve % 3; HPV DNA tavsiyesi ise sırasıyla % 12.9 ve % 3.2 olarak düşük belirlendi. Çalışmamızda sağlık çalışanları arasında tarama programları hakkında bilinç düzeyi nispeten yüksek tespit edilmekle birlikte tarama yaptırma ve başkasına tavsiye etme oranları düşük saptandı. Bu nedenle sağlık personelinin servikal taramalar hakkında bilinçlendirme programlarının yapılması gerektiğini düşünmekteyiz.

REFERANSLAR

- 1- Sawaya GF, Smith-McCune K, Kuppermann M. Cervical Cancer Screening: More Choices in 2019. JAMA. 2019 May 28;321(20):2018-2019.
- 2- Walboomers JM, Jacobs MV, Manos MM, Bosch FX, Kummer JA, Shah KV et al. Human papillomavirus is a necessary cause of invasive cervical cancer worldwide. J Pathol. 1999 Sep;189(1):12-9.
- 3- Abboud S, De Penning E, Brawner BM, Menon U, Glanz K, Sommers MS. Cervical Cancer Screening Among Arab Women in the United States: An Integrative Review. Oncol Nurs Forum. 2017 Jan 1;44(1):E20-E33.
- 4- Lönnberg S, Anttila A, Luostarinen T, Nieminen P. Age-specific effectiveness of the Finnish cervical cancer screening programme. Cancer Epidemiol Biomarkers Prev. 2012 Aug;21(8):1354-61.
- 5- Bogale AL, Teklehaymanot T, Haidar Ali J, Kassie GM. Knowledge, attitude and practice of cervical cancer screening among women infected with HIV in Africa: Systematic review and meta-analysis. PLoS One. 2021 Apr 8;16(4):e0249960.
- 6- Landy R. Impact of cervical screening on cervical cancer mortality: estimation using stage-specific results from a nested case-control study. Br J Cancer. 2016;115(9):1140–1146.
- 7- Taneja N, Chawla B, Awasthi AA, Shrivastav KD, Jaggi VK, Janardhanan R. Knowledge, Attitude, and Practice on Cervical Cancer and Screening Among Women in India: A Review. Cancer Control. 2021 Jan-Dec;28:10732748211010799.
- 8- Abugu LI, Nwagu EN. Awareness, knowledge and screening for cervical cancer among women of a faith-based organization in Nigeria. Pan Afr Med J. 2021 Jul 14;39:200.

9- Musa J, Achenbach CJ, O'Dwyer LC, Evans CT, McHugh M, Hou L et al. Effect of cervical cancer education and provider recommendation for screening on screening rates: A systematic review and meta-analysis. *PLoS One*. 2017 Sep 5;12(9):e0183924.

10- Okunowo AA, Smith-Okonu ST. Cervical cancer screening among urban women in Lagos, Nigeria: focus on barriers and motivators for screening. *Nig J Gen Pract*. 2020;18(1):10-16.

11- Isabirye A, Mbonye MK, Kwagala B. Predictors of cervical cancer screening uptake in two districts of Central Uganda. *PLoS One*. 2020 Dec 3;15(12):e0243281.